

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN 281

B. Luiten

Voldoende tekenen
van berouw

MEDITATIEF 285

J.W. Roosenbrand

Het doet zeer
aan je ogen

WANDELEN MET GOD 286

H. Folkers

Bekeren is kiezen

ACHTERGRONDEN 288

F. van der Pol

Naar de haven
van rust

AAN DE 291

BROEDERWEG

J. Douma

Bibliotheekverslag

AAN DE 294

BROEDERWEG

A. Kamer

Kort verslag

en verder...

Boekbespreking
Meegelezen

KERKELIJK LEVEN / B. Luiten

VOLDOENDE TEKENEN VAN BEROUW

Zonden verdwijnen niet zomaar. Zij vragen om verzoening in de weg van schuldbelijdenis voor God en mensen.

Als het kan gebeurt dat onder vier ogen. Sommige situaties echter vragen om een stuk leiding vanuit de kerkeraad, zo zagen wij de vorige keer. Dat heeft dan niet zozeer te maken met de ernst van de zonde als wel met de mate van bekendheid in de gemeente.

Bij de belijdenis van schuld zal de kerkeraad letten op voldoende tekenen van berouw (art. 75 KO). Uiteraard geldt dat dan ook voor het gesprek onder vier ogen.

Helaas wordt dat laatste nogal eens vergeten. Wanneer het vragen van vergeving ook in een persoonlijk gesprek kan, zonder dat verder iemand ergens van weet, wordt gemakkelijk de houding aangenomen

dat het wel even vlug geregeld kan worden. Ongeveer in deze trant: 'Ik kan toch niet méér doen dan zeggen dat het me spijt? (Wat doe je dan moeilijk?) Vergeef me dan, we zijn immers christenen! (Dan'

kan ik weer weg en dan moet het in orde zijn).'

Het is te begrijpen dat dit de oorzaak is van spanning en verontwaardiging.

Vergeven is duur

Eén van de meest bekende gelijkenissen over vergeving gaat over een koning, die een enorme schuld kwijtschold van zijn knecht. De blijdschap van die dienaar zou hemelhoog moeten zijn. Eenmaal buiten het paleis gekomen echter kon hij de schuld van een collega niet kwijtschelden. Terecht was de koning daar bijzonder verontwaardigd over, alle vergeving werd te-

mggedraaid (Mat. 21-35).

Het kwetsbare van een bekende gelijkenis is evenwel, dat, als zij reeds op jonge leeftijd wordt verteld, zij levenslang precies zó van invloed kan blijven als zij op het kind is overgekomen.

Wat dit verhaal betreft ligt de zwakke plek van de vertelling duidelijk bij de onderlinge vergeving. Wat moest de ene knecht aan de andere kwijtschelden? 'Een paar kwartjes', zei de juf. 'Niet veel, hoor! Een handjevol maar', zo schrijft Anne de Vries in het *Kleutervertelboek*. 'Een paar tientjes', vertelt de catechisatiemethode *Ik Geloof* aan de opgroeiende jeugd.² Het geld is gedevalueerd inmiddels. Maar de teneur blijft dezelfde: het was de moeite niet waard. Over onderlinge vergeving moet je nooit zeuren. Dat regel je even onder de koffie. Want God vergeeft je veel meer, nietwaar?

Maar dat staat er dus niet. Het ging tussen die twee knechten om een schuld van 100 schellingen. Dat is niet een paar kwartjes of een paar tientjes, maar een fors bedrag. Twee hoofdstukken verder, in Mat. 20, staat de gelijkenis van de arbeiders in de wijngaard. Zij werden na elkaar op verschillende tijden gehuurd, maar kregen aan het eind van de dag gelijk loon: ieder 1 schelling.

Hoeveel is dan 100 schellingen? Dat is 100 daglonen van een arbeider! Omgerekend naar onze 5-daagse werkweek is dit het bruto-inkomen van min 5 maanden + vakantietoelage. Dan gaan we de gelijkenis heel wat beter begrijpen.

Vergeven is duur. Het kost iets van jezelf. Dat is nooit gemakkelijk. Als je dit aan den lijve ervaart, raak je steeds meer onder de indruk van de barmhartigheid van de koning. Die maakte maar niet een royaal gebaar omdat hij toch rijk genoeg was, maar het uitzichtloze lot van zijn knecht ging hem aan het hart. Daarom schold hij een eindeloos grote schuld kwijt.

Wie dat beseft, vraagt niet aan het eind van de dag haast automatisch

om vergeving van zijn zonden. Dat kan niet. Iedere zonde kan alleen verdwijnen als Christus bereid is de schuld ervan op Zich te nemen. Dat kost Hem iets van Zichzelf. Daar is Hij van harte toe bereid (wonder van genade!), maar laat dan de bede ook oprecht en wel-doordacht zijn.

Dat is dan ook de reden waarom een kerkeraad in voorkomende gevallen let op blijken van berouw. Niet om mensen te vernederen, maar om ervoor te waken dat er goedkoop met genade wordt omgegaan. Geeft de zondaar in zijn houding er blijk van dat hij zijn schuld beseft en werkelijk in het reine wil komen? Is Gods genade voor hem ook reden tot dankbaarheid, enz.? Welnu, ook als de kerkeraad er niet aan te pas komt, in een gesprek onder vier ogen, blijft het principe gelijk. Wie gezondigd heeft tegen God en mensen kan niet op een zeker moment een *automatisme* van vergeving in werking stellen. Nee, de schuldige zal terdege beseffen dat hij iets *kostbaars* vraagt van de gene die hij heeft benadeeld of beschadigd.

De praktijk

Voor de praktijk betekent dit m.i. allereerst, dat ook onderlinge schuld *beleden* wordt.

Dat is wat anders dan er stilzwijgend zand over laten waaien. Als zondaren onder elkaar denk je snel dat dat wel kan, maar toch werkt dat zo niet. Vooral niet omdat er een groot verschil is in zondaar zijn, bijv.: was er opzet in het spel of niet? Dat we 'allemaal zondaar zijn' is in dit verband een onrechtvaardige doodoener! (zie ook het artikel van vorige week).

Daar komt nog bij, dat stuifzand ook snel weer wegwaait, namelijk bij de volgende storm. Als iets niet echt uitgepraat en weggedaan is, zal het steeds de kop weer opsteken en verhoudingen blijvend vertroebelen. Zo kan dat niet de bedoeling in het leven van mensen die leven van genade. 'Belijdt elkaar uw

KERNREDACTIE

PROF. DR. M. T. VELDE

DRS. G. J. VAN MIDDELKOOP

OVERIGE REDACTIELEDEN

DRS. H. TERBEEK DRS. B. BOS

DRS. A. L. TH. C. BRUIJNE DRS. B. LUIJCKX

PROF. DR. G. J. J. RIJTER

DRS. A. DE SNOO DRS. H. VELDMAN

MEDEWERKERS

J. D. BAAS DRS. C. J. HAAK

J. M. DE JONG DRS. J. W. SMELIK

REDACTIE ASSISTENT

W. L. DE GRAAFF Wortmanstraat 138 8265

AG Kampen Tel. 05202 31201

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan de Reformatie Postbus J. 8260 te Kampen

ADMINISTRATIE ADVERTENTIES

Jitgeven Oosterbaan h. 1 Gointre 1 V

Postrekening 406040 t n.

Reformatie Postbus 2 4460 AA

Goes Tel. 01100115591

ABONNEMENT

5,25 per jaar 46 per halfjaar studen

ten 70 per jaar binnenland Buitenland

144,50 per jaar (zeepost)

Een abonnement h n per maand ingaan

maar slechts bevestigd worden uiterlijk twee

naanden voor het verstrijken van de beta

lingstermijn (opzegging van aarabonnement

voor 1 november van een half aarabonne

ment voor 1 juni)

Losse nummers f 35 (excl. porto)

De Reformatie cassette verkrijgbaar bij

Stichting Bralectah Tel. 05210115946

ADVERTENTIES

f 0 per n Contracttarief op aan

drag

Zonder schriftelijke toestemming van de

jitgever het niet toegestaan artikelen uit

dit blad over te nemen

ISSN 0165 5191

zonden' schrijft Jacobus in hoofdstuk 5 vers 16.

Vervolgens, laat daarbij nooit een *pressie* aanwezig zijn dat vergeving móet worden geschonken. Dat is in strijd met het wezen van genade. Het laat ook geen ruimte aan de kant van degene die gekwetst werd om zover te kómen. Meestal is het ook een symptoom dat de dader zijn daad (en de gevolgen daarvan) onvoldoende beseft.

Let wel, het is niet mijn bedoeling dat wij samen pietluttig worden. Alsof er nooit iets eenvoudig vergeven kan worden zonder dat het eerst tot het bot toe is uitgebeend. Maar het gaat mij wel om de echt verkeerde daden waardoor mensen beschadigd zijn. Incest is misschien een afgezaagd voorbeeld. Toch komt het voor. En er zijn meer manieren waardoor kinderen jarenlang door hun eigen ouders geestelijk worden ontwricht. Ook op latere leeftijd kan miskenning voor een mens de verwoesting van zijn leven zijn.

Helaas zijn er daders die dit stelselmatig ontkennen of bagatelliseren. 'Ach ja, er is wel wat gebeurd, maar moet je dáár nu zo'n drukte over maken'. Anderen komen verder op deze weg, maar vinden de zaak na een jaar of tien toch wel erg verjaard. 'Ja, het had niet moeten gebeuren, ik heb er spijt van, maar zit je daar nù nog mee?'. Een enkeling vraagt echt vergeving, maar soms toch ook met de onderton dat hij dat van zichzelf heel wat vindt, zodat de ander nu het volle pond heeft gekregen en verder niet moet zeuren.

Zo komen gekwetste mensen soms bij mij met de vraag, of zij nu vergeving moeten schenken. In hen is nog een groot gevoel van verontwaardiging, daardoor voelen zij zich belemmerd maar meteen ook schuldig. Je moet elkaar toch vergeven?

Mijns inziens zit de oorzaak vaak in het ontbreken van tekenen van berouw. De dader geeft er blijk van met de zaak klaar te zijn. Hij wil er wel van af, al is het met een knie-

val, maar hij heeft geen idee van de doorwerking van de schade bij het slachtoffer. Zodoende is zijn vraag om vergeving ontoereikend.

In zo'n situatie probeer ik uit te leggen, dat de gekwetste broeder of zuster op een dergelijke vraag om vergeving niet hoeft in te gaan, terwijl dit ook geen schuldgevoel hoeft op te leveren. Want God handelt net zo.

Gaat het bijv. om incest, dan adviseer ik de dader een tijdlang (een half jaar of zo) in therapie te gaan. Dan kan hij zich laten uitleggen wat hij heeft gedaan, wat de gevolgen daarvan zijn en hoe hij zich *blijvend* zal opstellen om *nieuwe* beschadigingen te voorkomen door gedrag of woorden. De bereidheid dit te doen zal een weldadig teken van berouw zijn naar het slachtoffer toe, die er vaak al jarenlang therapieën op heeft zitten.

Prediking

In dit verband kan ik er niet omheen iets van de prediking te zeggen. Met name over zondag 51, de vijfde bede: 'En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren'.

In Zwolle spreek ik (jonge) mensen uit het hele land. Meer dan eens heb ik er in wanhoop bij mij gehad, omdat ze geen kant uit konden met de preek die ze hadden gehoord.

'Ik móet iedereen vergeven, anders worden mijn zonden niet vergeven, zei de dominee. Maar ik *kàn* het niet!'

Eerlijk gezegd herinner ik mij ook zelf dat soort preken wel.

Ik lees ook artikelen van die strekking.

Is daarin soms sprake van een blinde vlek?

Want ongetwijfeld zit in dit alles een groot element van waarheid. Maar het is zo eenzijdig. Want vergeving kan ook wel eens *onmogelijk* zijn doordat er *niet om gevraagd* wordt, of doordat de schuld *niet beleden* wordt of vanwege het ontbreken van tekenen van *oprecht berouw*.

Mijns inziens mag dit in de prediking niet ontbreken. In zondag 51 staat het juist zo voorzichtig geformuleerd. Daar staat niet, dat wij 'iedereen vergeven', maar dat wij *'het vaste voornemen'* daartoe hebben. Dat is wel even wat anders. Daarin belijden wij, dat wij iedereen zullen vergeven die het ons eerlijk vraagt, net zoals dat gebeurt in de genoemde *gelijkenis* (Mat. 18 : 26, 29 en 32).

Ook in Mat. 6 : 9-15 is het kader, dat om vergeving wordt *gebeden*. Zodoende kan wat daar staat niet zomaar worden toegepast op *alle* situaties. Daarom is het jammer wanneer men in de uitleg hier geen oog voor heeft. Mijns inziens is het nodig, helaas, ook in de catechisatie en op de jeugdvereniging, dat wij in ons spreken er altijd rekening mee houden dat er in de *kring* iemand *kàn* zijn die slachtoffer is van incest of iets dergelijks. Net zo goed als dat je rekening houdt met andere mogelijke situaties. Anders zorgen wij (stilzwijgend) voor de zoveelste ontkenning in het leven van die jongen of van dat meisje en zullen ze met hun verhaal nooit bij ons komen.

Wraakzucht?

Het kan dus voorkomen, dat een christen met een rein geweten iemand zijn schuld niet vergeeft. God vergeeft ook niet als Hij geen berouw ziet.

Dat kan echter gemakkelijkertoe leiden, dat een gekwetst mens blijft leven in zijn verontwaardiging. Of zelfs dat hij haat koestert of toegeeft aan wraakgedachten.

Die kant moet het uiteraard niet op. God wil niet dat we zo leven. Bovendien zou een slachtoffer zo *levenslang* in de greep van de dader blijven: eerst werd hij beschadigd door zijn daad, nu door zijn hardnekkige weigering om schuld te erkennen.

Dat biedt geen oplossing.

Onze Heiland wijst een betere weg in Rom. 12 : 19: Wreek u zelf *niet*, Ik zal u wreken.

TOELICHTING OP HEBREEËN

En Melchizedek zou in hoofdstuk 7 ophouden een historische figuur te zijn zoals in Genesis 14 (p. 71). De Goddelijke dreigementen uit Hebreëen 6 en 10 komen volgens hem voort uit het eigen Godsbeeld van de briefschrijver, die daarmee aan zijn doel voorbijschiet (p. 110 en 155). Men kan zich afvragen: is het bij zulke opmerkingen eigenlijk niet dr. Reiling zélf die aan zijn doel voorbijschiet?

N.a.v. dr. J. Reiling, *Hebreëen: een praktische bijbelverklaring*. Kok, Kampen 1994
Omvang 155 pagina's; prijs f 32,50.

Met andere woorden: leg het in Gods hand, wees niet bang dat Hij het vergeet, en weet u bevrijd van uw verleden.

Jezus wast immers schoon van alle vuil? Daaronder vallen eigen én andermans zonden, waardoor het leven werd beschadigd. Onze Verlosser zorgt ervoor dat wij nergens in vast blijven zitten.

Zo concreet mag zijn bevrijding worden ingevuld. Alleen van Hem zijn wij afhankelijk in ons nieuwe leven, niet van mensen, ook niet van een schuldbelijdenis van een dader.

Wie dit serieus neemt, kan zijn vijand eten en drinken geven (Rom. 12 : 20). Hij kan zelfs voor hem bidden. Wellicht opent God zijn ogen en zijn hart en komt er alsnog een teken van echt berouw.

¹ Anne de Vries, *Kleutervertelboek voor de Bijbelse geschiedenis*, 25e druk, blz. 187.

² *Ik Geloof* deel 4a, Barneveld '92, blz. 85.

Aan de reeks 'Tekst en Toelichting' werd onlangs een nieuw deel toegevoegd, dat de brief aan de Hebreëen behandelt. Het werd geschreven door dr. J. Reiling. Als omschrijving van het doel van de brief formuleert hij de volgende conclusie: 'De schrijver wil zijn lezers die op het punt staan de verzoening door Christus' dood los te laten en terug te keren naar de voortgaande verzoening van het Jodendom, daarvan afhouden door te betuigen en te bewijzen dat juist het eenmalige gebeuren van Christus' dood blijvende verzoening betekent' (p. 17). Dit lijkt mij juist, alleen had deze typisch joods-christelijke kleur bij de uitleg hier en daar nog wel beter uit de verf kunnen komen. Zoals bijvoorbeeld bij de beschrijving van de tempeldienst in de onvoltooid tegenwoordige tijd (9,6-7). Zou dit gegeven niet van betekenis zijn voor de juiste datering van de Hebreëenbrief en voor het bepalen van de doelgroep? Deze praktische bijbelverklaring laat zich, zoals alle delen in deze (overigens pittig geprijsde) serie, prettig lezen. De toelichting getuigt van grote exegetische deskundigheid. Daarom is het extra jammer, dat de auteur zich af en toe kritische kanttekeningen veroorlooft bij de tekst in plaats van te blijven bij een toelichting op de tekst. Enkele voorbeelden hiervan. Dr. Reiling meent dat het Schriftbewijs van Hebreëen 1 voor moderne bijbellezers niet direct overtuigend is (p. 31).

HET DOET ZEER AAN JE OGEN

J.W. Roosenbrand

Ineens is er een t.v.-beeld dat zich bij je vasthecht. Een kind, stervend en moederziel alleen. Een stomp-zinnig brute slachtpartij. O, God! Waar bent U?

Het is waanzinnig wat er allemaal plaatsvindt. En om waanzinnig van te worden.

Hoe moet je nu reageren?

Wat kun je?

Jezus weende

Je kunt je hart toesluiten. In feite zit er niet veel anders op. Geen mens houdt het vol om zich werkelijk alle ellende die over hem wordt uitgestort aan te trekken.

Maar er zijn ook velen die hun hart voor alles toegesloten hebben. Ze willen de pijn niet voelen en gaan hun eigen gang, leven hun eigen leven. De nood van een ander kunnen ze er niet bij gebruiken. Ook nood van dichtbij, nood die wel verlicht kan worden, houden zij buiten de deur. Zij zijn niet als Jezus, van wie geschreven staat: 'Jezus weende'.

Je kunt gaan vloeken. Waar is God! Waarom laat Hij dit toe? Wat is Hij voor een God!

Je kunt God er buiten houden. 'Dit is alleen wat mensen elkaar aandoen. God is goed en dat is alles. Hier zijn geen woorden uit de Bijbel voor.' Veel theologen gaan ons erin voor: We mogen God niet meer de Almachtige noemen: zondag 10 van de Catechismus is haast godslasterlijk.

Verbijsterd naar God toe

De man die in Klaagliederen aan het woord is, is ook verbijsterd. Het is teveel voor hem. Hij heeft

het met eigen ogen gezien, maar het kan niet waar zijn: moeders die hun eigen kinderen koken (2 : 20). Daar doen echt je ogen zeer van. Maar hij vloekt niet. Hij weet veel te goed dat dit te maken heeft met zijn eigen schuld. Het is niet zomaar dat God zo vreselijk huishoudt in Jeruzalem. Besef van je eigen nietigheid, je eigen schuld, besef van Gods rechtvaardigheid, het tempert de felheid van ons protest. Toch kan hij het niet over zich heen laten gaan. Ja, hij kent Gods hand in deze verschrikking. Maar daarom gaat hij ook naar God toe met zijn klachten, met zijn verontwaardiging, met zijn schuldbelijdenis, met 100 onbeantwoorde vragen.

Niet om aan te zien

Als mens wend je je blik af. Maar kan God het wel aanzien dan? 'Zie, HERE, en aanschouw, wie Gij dit hebt aangedaan? Moesten vrouwen haar eigen kroost eten, de kinderen die zij koesteren? Moeten in het heiligdom des HEREN gedood worden priester en profeet?' (2 : 20)

Zeker, Gods hand is in dit leed. Onze schuld speelt een rol. Maar daarom zijn we er niet klaar mee. We moeten het verwerken. Het achtervolgt ons. We willen het verwerken voor Gods aangezicht. We gaan in hoger beroep. We gaan in beroep tegen het oordeel van God over onze wereld en over zijn kerk. Maar bij wie kun je in beroep gaan tegen God?

Alleen bij God zelf

In hoger beroep tegen God bij God
In Jezus' naam.

Dat is nou worstelen in gebed, worstelen met God zelf.

HERE, ik kom er niet klaar mee. Maar U toch ook niet! Dit kan toch niet uw laatste woord zijn? Dit is toch niet zoals U het zelf bedoeld hebt? Is alles dan zinloos? Van U is toch het geschenk van tederheid? Moeders die hun kinderen koesteren, die vertonen toch uw beeld? Zo kennen we U toch ook? U bent een God van vergeving en liefde: daarom waren we zo blij met uw heiligdom en de dienst van priesters en profeten die in uw naam verzoening en vrede uitdeelden. Dit kan toch niet zomaar allemaal afgebroken worden?

Onze ogen doen er pijn van. Maar uw ogen toch ook? Ons hart draait zich om. Maar uw hart dan, HERE?

Is in Jezus Christus uw hart niet voor ons open gegaan?

Mijn hart keert zich om in mijn borst, omdat ik zeer weerspanning geweest ben.

Zie, HERE, en aanschouw wie Gij dit hebt aangedaan! Moeten vrouwen haar eigen kroost eten, de kinderen, die zij koesteren?

Mijn oog doet mij pijn om al de dochters van mijn stad.

De handen van teerhartige vrouwen kookten haar kinderen.

(Klaagliederen 20, 2 : 20
3 : 51, 4 : 10.)

'Nee,' zei Marc, 'ik ben er nog niet aan toe om belijdenis te doen. Verbaasd keken zijn leeftijdgenoten hem aan. Het onderwerp was door de dominee kort ervoor aan de orde gesteld. Ze zaten allemaal in de oudste catechisatie-groep. Dat Regine geen belijdenis zou doen, was zo goed als zeker. Maar voor de anderen stond het wel zo'n beetje vast.

'Wat mankeert jou,' vroeg **Renate** geschrokken, 'mogen we ook weten waarom?'

'Jawel hoor, daar durf ik met jullie best over te praten,' antwoordde Marc vrijmoedig. 'Ik ben er niet Maar voor. Als je belijdenis doet, dan kies je voor een leven met God. Dan moet je ook naar Gods wil gaan leven. En ik vind dat ik teveel dingen doe, waar God echt niet blij mee is.'

Verbaasd luisterden z'n kameraden toe. Marc, die dingen doet, die van God niet mogen? Maar Marc is net zo'n jongen als zij allemaal. Zou er iets stiekums achter zitten?

'Als je er niet over wilt praten, moet je het zeggen,' mengde **Herman** zich in het gesprek, 'maar wat doe je dan wat van God niet mag?' 'O, daar maak ik geen geheim van,' zei Marc. 'Het is beslist niet iets stiekums. Maar ik kan me niet voorstellen dat God het leuk vindt, wanneer ik met jullie naar een gewelds-video zit te kijken. En volgens mij past het ook niet bij een gelovig leven, wanneer je zaterdagavond, tot diep in de nacht, in een disco rondhangt. En God zal er vast niet blij mee zijn wanneer ik daarna met een stuk of vijf pilsjes op naar huis rij, om de volgende morgen met een duffe kop in de kerk te zitten.'

'Ja maar,' onderbrak **Herman** hem,

'dat doen wij toch allemaal. Dat is toch niets bijzonders. Waarom moet jij daar zo moeilijk over doen.'

'Dat is het 'm nu juist,' zei Marc. 'Ik heb er moeite mee dat we dat zo gewoon vinden. Begrijp me goed: ik vind dat zelf ook wel gewoon. Maar als ik erover nadenk, klopt het toch niet. Het klopt niet bij een leven, waarin God het voor het zeggen heeft. En daarom geloof ik dat ik mijn leven veranderen moet, voordat ik het besluit neem om belijdenis te doen.'

Herkenning?

Geloofsbeleving is voor iedere christen een ingewikkelde zaak, dus ook voor jonge christenen. Natuurlijk zijn er onverschilligen, die zich nergens druk over maken. Ze leven hun leven en genieten al gaandeweg van de waan van de dag. Maar zo zijn er toch maar weinig. De meeste jongeren willen de band met God en met zijn gemeente niet kwijt. Maar het onstuimige, bruisende leven trekt met alle middelen, waarover het beschikt. En die middelen heten, om een bijbelse term te gebruiken: legio.

Als het over gedrag van jongeren gaat, willen we die middelen ook een naam geven. Rottige video-films, overmatig drankgebruik, disco-bezoek, dansen, bioscoop. Maar als je die onderwerpen ter sprake brengt, stuk voor stuk, dan barst de discussie los.

Het is moeilijk een grens te trekken bij het kijken naar de t.v. en de video: waar je nog wel en waar je net niet meer naar **kijken** kunt. Als het om alcohol gaat: de één kan meer verdragen dan de ander.

Maar door het geciteerde gesprek

Wandelen met God

na de catechisatie komen deze dingen ineens in een ander perspectief te staan.

Herman is een gewone christen-jongen, zoals er zovele zijn. Hij leeft mee, doet ook mee. Voelt zich voluit opgenomen in de gemeente. Maar hij ervaart totaal geen spanning tussen zijn christen-zijn en zijn gedrag.

Bij Marc is dat anders. Hij is erover na gaan denken: wat betekent het, wanneer je kiest voor een leven met God.

Beide jongens weten heel goed wat zonde is: wanneer je echt over de schreef gaat. Daar hebben ze ervaring mee. En daar kunnen ze ook wel mee omgaan. Schuld vraagt om berouw en om vergeving vragen.

Maar dat bekering nog een andere kant kent, dat ervaren ze anders.

Bekering

Al heel vroeg leer je op de catechisatie: bekering is met de rug naar de zonde en met je gezicht naar God gaan staan. Welnu, uit het bovenstaande blijkt: met het eerste deel van die uitleg hebben we existentiële ervaring. Want als het fout is gegaan, dan moet je daarmee afrekenen. De zonde moet beleden en bestreden worden.

Maar wat de gevolgen zijn van een leven, dat zich toewendt naar God, is veel moeilijker praktisch te omschrijven.

Herman zou zeggen: wat zit er nu voor kwaads in het kijken naar een spannende video-film. Nu ja, natuurlijk kies je wel eens wat ruigs. Je kunt nu eenmaal niet altijd naar the Sound of Music kijken. Een beetje bloot en een beetje bloed, dat moet kunnen.

'Dat moet kunnen', dat is de ethiek van deze levenshouding. Je wilt echt wel leven voor God. Maar ook God moet wel eens iets over z'n kant kunnen laten gaan.

Marc heeft aangevoeld dat dat niet klopt. Natuurlijk kun je discussiëren over wat wel en wat niet verantwoord is. Maar als je voor God gaat staan, wordt je leven anders. Dan vraag je je niet meer af hoeveel er nog door de beugel kan. Nee, dan vraag je je af: wat vraagt God zelf van mij, waar is Hij blij mee.

En dan weet je best dat je, als je daarnaar leven wilt, hopeloos tekort schiet. Maar dat is niet erg. Dat past in een leven, waarin echte bekering een rol speelt. Maar toch richt je je leven zo in dat je rekening houdt met wat God van je vraagt.

christen verantwoorde keuzes maken op het terrein van de levensstijl

Bekering

Als gereformeerden hebben we er een hekel aan over bekering te spreken als een eenmalig moment in je leven. Dat vragen we niet aan elkaar: wanneer ben jij bekeerd? En toch heeft Marc gelijk: als je **kies**t voor God, dan moet je leven anders gericht zijn. Het heeft weinig zin om een **beke**rings-moment aan te wijzen. Maar toch zul je, als je kiest voor een leven met God, het machtige teken van de doop op jezelf moeten toe-passen: dat je oude leven begraven wordt en je nieuwe leven begint. Wie z'n doop leert begrijpen en aanvaarden, gaat zich als herboren voelen: als een nieuw mens.

En die nieuwe mens, die overwint de oude. Dat wil zeggen: je laat je niet meer drijven op de waan van de dag, op de stroom van je begeerte. Nee, het wordt anders: je gaat tegen die stroom oproeien door de kracht van de Geest.

En die Geest leert je de juiste vragen stellen: Here God, wat wilt U dat ik doen zal.

Leven betekent: keuzes maken. Bekering leert je hoe je dat moet doen. Namelijk, dat je moet **kiezen** voor God.

Je weet ook wel waarom: omdat God heeft gekozen voor jou. Ik hoop dat Marc niet alleen zichzelf, maar ook zijn leeftijdgenoten **aan** het denken heeft gezet. En, door middel van dit verslag, misschien ook zijn ouders en hun leeftijdgenoten!

Kiezen

Eigenlijk bestaat heel het leven uit keuzes maken.

Als je een pilsje extra drinkt, terwijl je nog rijden moet, kies je tegen de wet. Als je 'close' met een meisje danst, terwijl je eigen meisje het ziet, is dat ook een keuze. Als je een kaartje koopt voor de bioscoop, kies je voor een avondje film.

Niet elke keuze is even slecht, maar het zijn wel keuzes.

Herman zegt: zulke keuzes maak ik vanuit mijzelf. Ik kies wat ik leuk vind. En als de keus verkeerd uitvalt, is het nog vroeg genoeg om vergeving te vragen.

Marc zegt: **aan** al die keuzes gaat een andere keuze vooraf. Want als je je leven geeft aan God, dan moet Hij het in je leven voor het zeggen hebben. En dus maak je je keuzes samen met Hem.

Ik denk dat Marc het heel zuiver aanvoelt: als je echt kiest voor een leven met God, dan kun je Hem niet meer buiten je keuzes laten.

Dan zul je telkens moeten vragen: Vader in de hemel, wat wilt U dat ik doen zal.

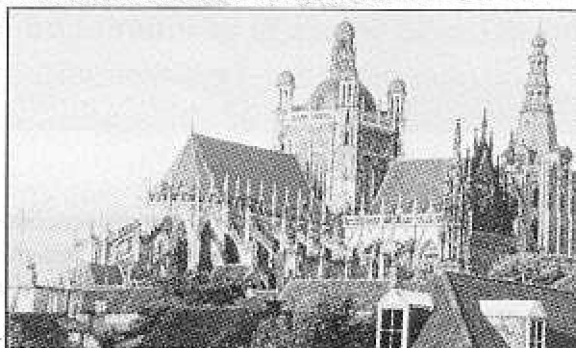
Pas als je daarvoor kiest, kun je als

REEDS 140 JAAR

donatus

VERZEKERT VERTROUWD

DONATUS.

- is bij uitstek specialist in het verzekeren van kerkelijke eigendommen
- verricht gratis inspecties en taxaties door eigen, speciaal opgeleide bouwkundig experts
- is een non-profit maatschappij. De winst wordt aan de leden/verzekerden uitgekeerd in de vorm van premie-restitutie. (Over de afgelopen 10 jaar gemiddeld 50%!)
- kent 'op maat' gesneden polisvoorwaarden, zoals een extra-kostendekking indien na een schade het gebouw niet meer voor kerkelijke diensten kan worden gebruikt en naar elders moet worden uitgeweken.

Onderlinge Verzekering
Maatschappij Donatus u.a.

Postbus 5055
5201 GB 's-Hertogenbosch

Telefoon 073 - 122166
Telefax 073 - 890365

Vraag vrijblijvend om een offerte of gesprek, ook als u nog elders verzekerd bent. Het verplicht u tot niets.

NAAR DE HAVEN VAN DE RUST

F. van der Pol

Eindtijdsbesef in historisch perspectief 2

De middeleeuwer vond veel lijden en ellende op zijn levensweg. Hij leefde in een wereld die angst kende voor een onverhoedse dood. Massaal kon die toeslaan in steeds terugkerende epidemieën, oorlogen, misoogsten en hongersnood. De sacramenten van de kerk gaven hem formele garanties. Maar formalistisch omgaan met sacramenten bracht het geweten niet zonder meer tot rust. We komen in de Middeleeuwen vroomheid met een diepe geladenheid tegen. Waar verlangde men naar? Wat was, bij zoveel lijden en onzekerheid, de toekomstverwachting? Men overdacht de laatste strijd van de mens hier op aarde, zijn sterfbed. Ook over het oordeel werd nagedacht. Er werd geschreven over het leven hiernamaals en de vreugde of smart daar. Veel mensen zagen uit naar het 'andere lant'.

De vier uitersten

Bij een onderzoek naar de eschatologie van die tijd kunnen schriftelijke bronnen worden geraadpleegd. Voorstellingen van het toekomstige leven en van de dood zijn beschikbaar in sermoenen en liederen. Enkele werkjes gaan daar helemaal over. Onder de titel *Quatuor Novissima* of overdenking van *De vier uitersten* bespreken deze geschriften de dood, het oordeel, de hel en de hemel. De naam 'novissima' had men ontleend aan een woord van Jezus Sirach in het Latijn: Denk bij al uw woorden aan uw levenseinde (novissima) en gij zult uw leven lang niet zondigen.¹ Hier blijkt al

hoe toekomstgerichtheiden zonde direct met elkaar samenhangen. We komen er nog op terug. De twee belangrijkste werken over de vier uitersten in de Nederlanden zijn het *Cordiale* uit 1420 van Gerard van Vliederhove, een monnik uit Utrecht en het wat later geschreven *Memoriale* van Dionysius, Karthuizer te Roermond. Van beide werken zijn enkele tientallen handschriften bewaard gebleven. Ook werden ze vele malen herdrukt. Het oudste beleefde tot in de zeventiende eeuw zelfs ruim veertig uitgaven, zowel in het Latijn als in het Diets. De meeste daarvan verlieten nog vóór het jaar 1500 de pers. De cijfers spreken voor zich.

Achtergronden

Naast deze geheel op de eschatologie toegespitste werken is er nog allerlei ander materiaal, waaruit een toekomstgerichte houding kan worden afgeleid.

De dood als teken

Het eerste van de vier uitersten is de dood. De doodsvoorstelling van de late middeleeuwer is betrokken in een complex systeem van sociale en bovennatuurlijke relaties waarin hij zich bevindt. In het heden functioneert de dood permanent als teken. Een begraafplaats bijvoorbeeld of een dodenvigilie² maken hem duidelijk dat er tegenover de dood een houding dient te worden bepaald. Devote literatuur brengt de dood onder zijn aandacht. Speciale *ars moriendi*-teksten informeren hem over de kunst van het sterven. Martelaren, heiligen en gezaligden die de middeleeuwer aanroept, doen hem ook nadenken over de dood. Zij verlieten dit leven, ja verkozen de dood boven dit aardse bestaan, om eeuwig verenigd met God te leven.

Echter al in het leven kan de dood als een psychologisch gebeuren gestalte krijgen in het innerlijk afgestorven-zijn. Naar buiten toe kan dat uitstralen in een ascetische levensstijl. Het aardse bestaan zelf wordt als de zee van de sterfelijkheid getekend in termen van doodsbeschrijving. De volgende regels uit een getijdenboek uit ca. 1475, ooit gebruikt in het vrouwenconvent St. Agnes te Kampen, maken dit duidelijk:

O al gij zaligen van God, die nu de zee van de sterfelijkheid bent overgestoken, en verdiend hebt te ko-

men tot de haven van de eeuwige rust en vrede. U bent altijd in vrede, feestelijk en blij bijeen. U verheugt zich voortdurend in zalige aanschouwing. Wees ons steeds gedachtig en help ons, onzaligen, die nog in de zee van dit leven heen en weer geslingerd worden door golven en stormwind. Opdat wij met uw gebeden en verdiensten geholpen worden en met behouden vaart ongeschonden verdienen te komen tot de haven van eeuwige rust, gestadige vrede en zekerheid zonder eind.

De dood krijgt hier schriftelijke uitbeelding met het oog op de lezer. De tekst legt een verbinding tussen het eigen bestaan en de wereld van de gezaligden. De gezaligden aanschouwen God. Zelf verkeert de lezer nog in dit aardse bestaan. De tekst, een gebed, veronderstelt actief een gewenste houding ten opzichte van zowel het zalig hemellevens, als de wereld van het heden en de maatschappij. Deze doodspraak is gevuld met verlangen. De gemeenschap van devote vrouwen van St. Agnes in Kampen waar de tekst in gebruik was, werd daarvoor aangezet tot een leven in de schaduw van de eeuwigheid. De bewoonsters hadden bovendien de dood zichtbaar bij zich. Hun doden lagen begraven in de kloosterkapel en in de kloosterhof, dus in de directe leefomgeving. Ieder wist dat zij in simpele houten kisten ter aarde waren besteld. Welstand was bewust afgelegd. Het leven richtte zich op God en het hiernamaals. De zusters waren doordrongen van de eindigheid van alle aardse bestaan.

De aardse pelgrimstocht

Het genoemde getijdenboek tekent het leven als een pelgrimstocht naar het Nieuwe Jeruzalem. De bidders waren uit op hemelse zaligheid, op eeuwige rust.

'Jeruzalem, gij zijt geheel zuiver en niets onreins is binnen u, heilige

stad van God. Want uw muren zijn van edelgesteente. Uw poorten van de beste parels. Uw straten zijn van zuiver goud. In u zingt men zonder ophouden het vrolijke Halleluja. Daar zijn de lofzingerende engelenkoren. Daar wordt het zoete hoogtijfeest gehouden voor al degenen die wederkeren van deze droevige pelgrimage tot uw blijdschap. Tot u roepen onze verzuchtingen, o heilige stad. Tot de gemeenschap van uw zaligheid begeert onze ziel te komen. Opdat wij na het einde van deze pelgrimage en na het uitgaan uit deze kerker, stralend mogen ingaan, met onbesmette klederen, in de eeuwige blijdschap en waarachtige rust'.³

Op weg naar het hemelse vaderland zien we de kloosterling bezig met de opdracht van ziel en lichaam. Het getijdenboek was een instrument in de vormgeving van de 'vreemdelingschap'. Het functioneerde als handleiding voor gebedsleven met God. Het was een leidraad naar het hemelse Jeruzalem, een gids in het aardse bestaan waaraan de pelgrim ten diepste vreemd is geworden.

Uitzicht op goddelijke beloning en straf

In de middeleeuwse doodsopvatting bestaat een spanningsveld tussen twee uitersten. Enerzijds is er sprake van verlangen naar de dood. Daarnaast functioneert de dood ook als dreiging. In het *memento mori* (gedenk te sterven) en het *contemptus mundi* (het minachten van de wereld) geeft ze permanent een waarschuwing af. Sterven hangt immers samen met de menselijke zondeval. De dood betekent volgens laat-middeleeuwse visie sterven met uitzicht op goddelijke beloning en straf. Het getijdenboek kan dit verhelderen. Wie heilig leeft, zal daarvoor het loon ontvangen en de hemel is te verdienen:

'God zal teruggeven het loon van de arbeid van zijn heiligen'. Al de

hemelse burgers moeten de gebieden van de vromen gunstig zijn en des levens loon eisen'.⁴

'O al gij zaligen van God, die verdient hebt te komen tot de haven van de eeuwige rust en vrede.' Opdat wij met uw verdiensten geholpen en ... verdienen te komen tot de haven van de eeuwige rust'.

'Wij bidden U innig, O almachtige God, dat u door de verdiensten van alle heiligen onze harten altijd wilt verlichten met het licht van Uw genade. Waardoor wij de duisternis van deze wereld ontgaan en mogen komen tot het land van de eeuwige klaarheid'.⁵

De dood didactisch benut

Binnen de boven geschetste doodsvoorstelling wordt door theologen en devote schrijvers de dood moreel-pastoraal benut om van zondigen te weerhouden en om te boeten. De dood en het gericht over het persoonlijk bestaan en de inzet daarin, vallen immers samen. De dood is manifestatie van het oordeel over gedachten, woorden en werken. Zo kan de dood iets angst-aanjagends zijn. Maar de angst kan worden overwonnen door uitzicht op de eeuwige zaligheid als **deugdbeloning**. De dood wordt als teken opgevat, waarmee een schrijver manipulerend op de lezer inwerken kon. De mensen werden bijvoorbeeld aangespoord om in hun ouderdom extra te boeten, om zo het verblijf in het vagevuur te bekorten. Ook in de laat-middeleeuwse bijbelexegese is dit benutten van de dood een belangrijke **trend**.⁶ De doodsbeschrijving uit die tijd heeft iets sterk belerends. Het thema van de dood in didactische literatuur wordt gebruikt om daarmee bezorgdheid aan te geven over het eeuwig lot van de ziel van de medemens. Zowel de devote schrijver als de exegeet willen inwerken op de lezer. Deze moet overgaan tot een verandering van zijn houding. Waarschuwingen en **doodsdreigingen** willen de lezer vormen in eep op de doodsvoorstelling passende

levenshouding. Ze zijn positief gericht.

¹ Jezus Sirach (7 : 36) naar de Vulgaat: Memorare novissima (in de Septuagint: ta eschata) tua, et in aeternum non peccabis.

² Nachtwake of nachtgebed voor de overledene, die de volgende dag begraven zal worden.

³ Binnen de zgn. Metten van de getijden van alle heiligen is dit de eerste van een drietal lezingen. Het gedeelte bevat onder meer een verwijzing naar Openb. 21 : 19 en volgende.

⁴ Versikel van de Metten en hymne van de Vespers in de getijden van alle heiligen.

⁵ Tweede lezing van de Metten en collecte (gebed) van de Completen in de getijden van alle heiligen.

⁶ Exegetische bronnen uit het laat-middeleeuwse Parijs werden hierop onderzocht door R. Sprandel, *Altersschicksal und Altersmoral. Die Geschichte der Einstellungen zum Altern nach der Pariser Bibeldexegese des 12.-16. Jhs.*, Monographien zur Geschichte des Mittelalters, 22. Stuttgart, 1981.

Waar stond dut ook alweer...

Registers op De Reformatie voor uw computer
Jaargang 21 (45-46) – 69 (93-94)

A: Klein register:

Teksten: titel-auteur-trefwoorden;

Trefwoorden

(4 ingangen) per jaargang f 3,75.

B: Uitgebreid register;

Teksten: titel-auteur-trefwoorden;

Trefwoorden

Auteurs; titel-auteur-rubriek-trefwoorden

(8 ingangen!) per jaargang f 4,75.

P.G. Versteegt, De Hennepe 435, 4003 BE Tiel, telefoon: (03440) 15997

Prof. J. Kamphuis

Het hallel van de kinderen

– de plaats van de kinderen in de lof voor God –

Het lijkt zo vanzelfsprekend: de Bijbel een boek voor volwassenen. Maar zijn we dan niet verkeerd bezig? Of kijken we op een onjuiste manier naar de kinderen in de Bijbel?

Prof. J. Kamphuis probeert ons antwoord te geven op deze vragen en geeft ons 'voortgezet onderwijs' over het 'hallel' bij de kinderen. Uitgebreid behandelt hij enkele Schriftgegevens over de kinderen en hun vreugde(-lied). Ook hoe de Geest van God de kinderen in de gemeente tot vreugde voert. Want de Bijbel spreekt over die kleine hallel-zangers anders!

218 pagina's, gebonden, f 28,-.

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25, 4460 AA Goes, Telefoon 01100-15591, Fax 01100-16492

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel.

1993/1994

(1 juni 1993 t/m 31 mei 1994)

aan de Broederweg

Inleiding

De werkzaamheden binnen onze bibliotheek verliepen voorspoedig. Dat mag in het bijzonder gezegd worden van de voortgang van het automatiseringsproject. De invoering van onze catalogus in de centrale database van PICA werd voltooid. Als alles naar wens verloopt, kan de automatisering gedurende de cursus 1994/1995 volledig operationeel zijn. Dat we met de invoering van onze catalogus sneller gereed kwamen dan aanvankelijk ingeschat was, stemt ons tot grote tevredenheid.

Financiën

Op de 'Schooldag' 1993 kon worden medegedeeld, dat het Damescomité Bibliotheekfonds opnieuw een bedrag van f 200.000,- had bijeengebracht. Dit bedrag was – dit jaar voor het eerst – in zijn geheel bestemd voor de exploitatie van de bibliotheek. In maart 1994 werd hier nog eens f 20.000,- aan toegevoegd. In totaal werd dus f 220.000,- op de rekening van de bibliothecaris overgemaakt. Met vreugde mag worden geconstateerd, dat dit bedrag het mogelijk maakte een meer verantwoord aanschafbeleid te voeren dan vorig jaar het geval was. Het aantal aangeschafte werken steeg dan ook weer van 1.698 naar 2.233.

Personeel

Binnen de kring van het personeel in vaste dienst deden zich weinig veranderingen voor. De enige vermeldenswaardige 'mutatie' is wel deze, dat mw. M.H. Platenkamp haar 'burgerlijke staat' zag verande-

Financieel overzicht boekjaar 1 juni 1993 t/m 31 mei 1994**A. Exploitatierekening****Baten:**

Bibliotheekfonds(2e helft opbrengst-1992)	f 85.000
Bibliotheekfonds(1e helft opbrengst-1993)	f 110.000
Renten	f 9.729
Verkoop fotokopieën	<u>f 7.358</u>

Totaal batenf 212.087**Lasten:**

Boeken, tijdschriften, bindkosten	f 179.210
Overige kosten (huur fotokopieerapparaat, verzekering, telefoonkosten, porti, etc.)	f 24.102
Batig saldo	<u>f 8.775</u>

Totaal lastenf 212.087**B. Kapitaalrekening**

Kapitaal per 1 juni 1993	f 25.624
Bij: Batig saldo	<u>f 8.775</u>
Kapitaal per 31 mei 1994	<u>f 34.399*</u>

C. Reserve onvoorzien gefixeerd opf 70.000

ren door op 17 november in het huis welijk te treden met de heer W. Kampjes.

Met dankbaarheid mag bovendien geconstateerd worden, dat geen van de personeelsleden in het afgelopen verslagjaar voor langere tijd wegens ziekte was uitgeschakeld. In dit verband moet helaas wel vermeld worden, dat juist voor het einde van het cursusjaar aan het licht kwam, dat de conservator, de heer B. Meijer, leed aan een ernstige vaataandoening. Hij werd daardoor genoodzaakt zijn werk voorlopig neer te leggen, in afwachting van een operatie, die hopelijk het nodige herstel zal brengen.

De in het vorige verslag uitgesproken verwachting, dat het 'leeuwen-

deel' van de eerste automatiseringsfase rond de jaarwisseling 1993/1994 zou zijn voltooid, werd geheel bewaarheid. Dit had ook als consequentie dat we afscheid moesten nemen van het 'retro-team', bestaande uit de dames E.H. van Eck, J.G. Hakkers en H.M. de Stigter. Zij beëindigden op 1 januari 1994 hun werkzaamheden.

Op dezelfde datum deed de heer S.R. van der Zee zijn intrede in onze bibliotheek. Op verzoek van het Arbeidsbureau werd hem een jaar lang de gelegenheid geboden om de nodige praktijkervaring op te doen.

Bibliotheekcommissie/ Bibliotheekberaad

In september 1993 besloot het overlegorgaan binnen de bibliotheek (de in 1987 ingestelde Bibliotheekcommissie), zijn naam te wijzigen in **Bibliotheekberaad**. De voornaamste reden hiervoor was het feit, dat inmiddels door het Curatorium van de Universiteit ook een Bibliotheekcommissie was ingesteld. Om een spraakverwarring te voorkomen, leek een wijziging van de naam het meest voor de hand te liggen. Met deze Bibliotheekcommissie werd verschillende malen goed overleg gevoerd. De voornaamste punten daarbij waren de automatisering van de bibliotheek (met name de financiële kanten ervan) en de geldmiddelen, waarover de bibliotheek de beschikking dient te hebben om een verantwoord aanschafbeleid te kunnen voeren.

Collectie

Het **totale bezit** van de bibliotheek steeg derhalve met 2.565 nummers

a) Aanschaf c.a.

	1992/93	1993/94
Boeken (afleveringen van lopende werken niet meegeteld)	1.698	2.233
Tijdschriftbanden	<u>290</u>	<u>332</u>
Totaal	<u>1.988</u>	<u>2.565</u>
Gratis of in ruil verkregen	311	341
Niet meegetelde afleveringen	18	16

en bedroeg per 1 juni 1994: 102.474 nummers (88.692 boeken en 13.728 tijdschriftbanden).

Uit bovenstaand overzicht blijkt duidelijk, dat de aanschaf – na het dieptepunt van vorig jaar – weer een normaal peil bereikte. Zonder twijfel een **direct** gevolg van het feit, dat de financiële middelen die we konden besteden, wat ruimer waren uitgevallen. Verreweg het grootste deel van de aanschaf kwam via de normale kanalen (aankoop) tot stand. De gratis of in ruil verkregen werken waren ditmaal

praktisch uitsluitend afkomstig van andere bibliotheken (proefschriften en tijdschriften). Met dit alles bereikte het totaalbezit van de bibliotheek een mijlpaal: we passeerden de 100.000 nummers. Dat dit resultaat in krap 50 jaar bereikt kon worden, stemt tot dankbaarheid.

Bibliotheek GMO

In het afgelopen jaar werd ook een definitieve regeling getroffen met het Curatorium van de Gereformeerde **Missiologische Opleiding** inzake hun bibliotheek, die sinds de zomer van 1989 in een van de magazijnen van het bibliotheekgebouw is ondergebracht. Deze regeling houdt in, dat de boeken van het GMO – met uitzondering van dubbele exemplaren – als depotbibliotheek in de collectie van onze universiteitsbibliotheek zullen worden opgenomen. Om hoeveel boeken het daarbij gaat kan op dit moment nog niet worden overzien. Met de ontubbeling en verdere verwerking is inmiddels al een be-

gin gemaakt.

b) Catalogisering

Mede dankzij de automatisering kon het catalogiseren van de **nieuwe aanwinsten probleemloos** gelijke tred houden met de aanschaf. Bovendien bleek het mogelijk de verwerking van het **legaat-Greijdanus**, op een enkel probleemgeval na, af te ronden. Van de nog resterende oudere collecties, die maar zeer rudimentair zijn beschreven, is die van onze verzameling '**Vrijmakingsbrochures**' wel de belangrijkste.

ste. Vandaar dat besloten werd aan het catalogiseren van deze collectie zoveel mogelijk voorrang te geven.

c) Conservering

Evenals vorig jaar kan met **dankbaarheid** geconstateerd worden, dat zich geen nieuwe vocht-problemen in de magazijnen hebben voorgedaan.

d) Automatisering

Rond de jaarwisseling 1993/1994 bereikte de automatisering van de bibliotheek een eerste mijlpaal. Op dat moment was de gehele **hoofdcatalogus** – op enkele kleinere probleemgebieden na – in de centrale computer ingevoerd. En daarmee was een eind gekomen aan de werkzaamheden van het 'retro-team' in onze bibliotheek. Nu dit punt in het automatiseringsproces was gepasseerd, stond een belangrijke beslissing voor de deur. Er moest een keuze gemaakt worden tussen de twee voor onze bibliotheek in aanmerking komende lokale automatise-ringssystemen: VUBIS of het PICA Locaal BibliotheekSysteem.

Na breed overleg tussen het Bibliotheekberaad, de externe deskundigen en de Bibliotheekcommissie, werd uiteindelijk besloten aan het Curatorium voor te stellen om over te gaan tot de aanschaf van het PICA-LBS. In de vergadering van 14 april 1994 werd dit voorstel door het Curatorium aanvaard. Op het moment, waarop dit verslag wordt afgesloten, is de situatie zo, dat in het bibliotheekgebouw zelf al een aantal bouwkundige aanpassingen heeft plaatsgevonden. Over details van de financiering van deze nieuwe fase van de **automatisering** wordt in allerlei overlegorganen nog doorgesproken.

In de loop van het jaar bleek telkens weer de wenselijkheid om voor allerlei vragen inzake de automatisering en het management van de bibliotheek ook in de toekomst te kunnen beschikken over een deskundig adviseur. Vandaar dat het

e) Gebruik

Uitleen

binnen de kring van de universiteit

buiten de kring van de universiteit

bibliotheken

particulieren

Totaal

Ter inzage

Totaal ter beschikking gesteld

1992/93	1993/94
2.959	2.794
206	165
<u>1.270</u>	<u>1.172</u>
<u>4.435</u>	<u>4.131</u>
<u>3.943</u>	<u>2.961</u>
<u>8.378</u>	<u>7.092</u>

Uit andere bibliotheken

aangevraagd

ontvangen

Bezoek studiezalen

114	69
90	56
3.682	2.92

Bibliotheekberaad aan het Curatorium het verzoek voorlegde om de heer C.A. Klapwijk – die reeds als extern deskundige het automatiserings-project had begeleid – in deze functie te benoemen. Een verzoek dat, tot onze vreugde, probleemloos door het Curatorium werd ingewilligd.

Uit het bovenstaande blijkt, dat het aantal ter beschikking gestelde werken een flinke daling onderging: bijna 1.300 minder dan vorig jaar. De voornaamste oorzaak hiervan is vermoedelijk daarin gelegen, dat een aantal van onze studenten de weg naar de bibliotheek van de 'synodale' Theologische Universiteit aan de Oudestraat heeft ontdekt. Het feit, dat de catalogus daar al enige tijd volledig geautomatiseerd is, maakt het momenteel een

stuk gemakkelijker daar naar literatuur te zoeken dan in onze bibliotheek het geval is.

Ten besluite

De vorige keer besloten we ons verslag met de wens, dat enige reclame voor ons werk een goed middel zou zijn om het belang van de bibliotheek onder de aandacht van de kerkleden te brengen en te houden. Zonder dat op het gebied van de 'public relations' inmiddels veel is gedaan, blijft het geld toch binnenkomen. Het Darnescomité dat zich daarvoor inspant, verdient onze dank. En achter dat Comité zien wij de kerken, die niet alleen onze Universiteit, maar ook haar bibliotheek royaal van geldmiddelen voorzien. Vol vertrouwen dat God ons werk ook in het nieuwe jaar tot zegen wil stellen voor onze docen-

ten en studenten en voor velen buiten deze directe kring, sluiten we ons Bibliotheekverslag af.

* In dit bedrag is nog niet begrepen de tweede helft van de opbrengst-1993 van het Darnescomité Bibliotheekfonds (f 110.000,-), die bestemd is voor de exploitatie van de eerste helft van het boekjaar 1994/1995.

Postzegel- en munthandel

VAN TRIEST B.V.

Molenstraat 83 - 6712 CT Ede - tel. 08380-18074

Verzamel postzegels
van het land van de Bijbel

**Israël heeft ook
u w steun nodig**

Prijslijst Israël postfris met tab.

Complete jaargangen incl. bloks, zonder A-nrs.

1954 f 24,75	1974 f 7,50
1955 - 9,75	1975 - 11,-
1956 - 14,50	1976 - 15,-
1957 - 3,75	1977 - 18,50
1958 - 7,50	1978 - 24,50
1959 - 11,-	1979 - 15,-
1960 - 95,-	1980 - 30,-
1961 - 45,-	1981 - 32,50
1962 - 47,50	1982 - 39,-
1963 - 61,-	1983 - 57,50
1964 - 42,50	1984 - 47,50
1965 - 22,-	1985 - 72,50
1966 - 40,-	1986 - 70,-
1967 - 12,50	1987 - 69,50
1968 - 14,75	1988 - 72,-
1969 - 19,75	1989 - 95,-
1970 - 27,50	1990 - 75,-
1971 - 41,50	1991 - 75,-
1972 - 30,-	1992 - 72,50
1973 - 27,50	1993 - 59,50

Oudere uitgaven 1948 t/m 1953 uit voorraad leverbaar.

Vraagprijsopgaaf.

Wist u, dat ... wanneer u een abonnement neemt, u de nieuwe uitgaven tegen de nieuwteprijs ontvangt?

D.w.z. voordeliger dan op de lijst wordt vermeld!

Tevens ontvangt u gratis Nederlandse vertalingen over de nieuwste postzegels van Israël! Bij aankoop van f 100,- ontvangt u de nieuwe catalogus Israël 1994 geheel gratis!

Diverse aanbiedingen:

Postzegels + munten van Nederland
Albums, insteekboeken, etc.

Vraag de gratis prijslijst aan!

Wij verzenden franco (met mooie frankering).

KORT VERSLAG

A. Kamer, assessor

van de vergadering van het Curatorium
van de Theologische Universiteit van de
Gereformeerde Kerken in Nederland
d.d. 15 december 1994 te Kampen

1. De vergadering wordt te 14.00 uur op christelijke wijze geopend door de president, ds. C.J. Smelik. Namens de senaat zijn de hoogleraren Douma en Van Bruggen aanwezig. Ook wordt de vergadering **bijge**woond door de docenten Te Velde, De **Ruijter** en **Hoekzema** bij zaken die hun taken **betref**fen.
2. In het openingswoord **memo**-reert de president het overlijden van oud-lector dr. H.M. Mulder, die ruim 20 jaar onderwijs **gege**ven heeft **aan** de universiteit. Op die tijd wordt met dankbaar-**heid** teruggezien. Gememoreerd wordt ook het overlijden van oud-curator ds. **H.J.** Nijenhuis. Verder zijn er overledenen te betreuren in de **familiekring** van curator M. Heemskerk, prof. drs. J. **Meijer**, prof. dr. K. **Ve**ling en student J.H. Soepen-berg. Prof. dr. F. v.d. Pol kon zijn werk hervatten. Ook de con-servator B. **Meijer** kan weer voor een deel zijn taak verrich-ten. Voorts wordt dankbaar ver-meld de promotie cum laude van dr. **Juergen-Burkhard Klaut**-ke in oktober jl. Verder valt te melden de viering van de 140e Dies **Natalis** op 6 december, ter gelegenheid waarvan prof. dr. J. Faber een rede uitsprak onder de titel 'De Amerikaanse **Af**-scheidings-theologen over ver-bond en doop'.
3. De notulen van de vergadering van 15 sept. 1994 worden vast-gesteld.
4. Van de heren mr. J.P.A. **Boers**-ma, J.M. Burger, prof. drs. G. Kwakkel, J.M. Oldenhuis,

mr. D.A.C. Slump en prof. dr. M. te Velde is bericht ontvan-gen dat zij hun benoeming in de 'commissie van beroep voor de examens' hebben aangenomen.

5. De vergadering fiatteert het ver-zoek van de senaat om in het ka-der van de nieuwe studie-opzet in de cursus 1994/1995 een **se**-rie gastcolleges te laten **verzor**-gen door ds. C. van der **Leest**. Ook zullen een tweetal alumni van de universiteit tijdens het komende semester enige **colle**-ges in de theoretische **homile**-tik geven.
6. Er wordt een begin gemaakt met de tweede bespreking van de nota over de invoering van de praktijkoriëntatie. Nadere rapportage van de desbetreffende commissie wordt ingewacht.
7. De vergadering stemt in princi-pe in met het voornemen een structuur te ontwerpen voor de financiering van onderzoek en de inzet van **student-onderzoe**-kers en wacht advies van de fi-nanciële commissie **af**. De we-tenschapscommissie en de commissie Statuut en Regle-menten **krijgen** opdracht verde-re voorbereidingen te treffen en zo mogelijk in maart 1995 te rapporteren.
8. Uit de bibliotheekcommissie wordt gemeld dat eind 1994 de apparatuur voor de automa-tisering zal worden aangeslo-ten op het landelijk netwerk. Aan het eind van de lopende cursus zal het project voltooid kunnen zijn. Van het jaarver-slag van de bibliothecaris wordt met dankbaarheid ken-nis genomen.

Aan de Broederweg

9. Dankbaar wordt geconstateerd dat het **damescomité instemt** met de besteding van hun jaar-lijkse bijdrage van f 220.000,- per jaar. Daarvan zal f 35.000,- worden besteed voor de exploi-tatie van de **automatiserings**-apparatuur van de bibliotheek.
10. De volgende vergadering wordt bepaald op **23** februari 1995.

Na dankgebed wordt de verga-dering gesloten.

M meegelezen

Herodes de Grote

Het *Gereformeerd Weekblad* van 23 december 1993 bood een artikel over het doen en laten van Herodes de Grote. We knippen daaruit het volgende:

Herodes de Grote is één van de 'historische nevenfiguren uit het Nieuwe Testament', die genoemd wordt in verband met de geboorte van de **Heere** Jezus. In Lukas 1 vers 5 wordt hij genoemd als koning van **Judea**.

Wonderlijk... als de Heiland der wereld, de grote Zoon van David wordt geboren, zit een Edomiet op de troon van David!

Nazaat van Ezau, die in de Heilige Schrift getekend wordt als een onheilige, ongelovige, aardsgezinde, die 'voor ene spijze het recht van zijn eerstgeboorte weggaf' (Hebr. 12 : 6), is het, of de slechte eigenschappen van Ezau tot een climax komen in het leven van de grote zoon van Ezau, de 'beestmens' Herodes.

Herodes verenigt in zich gaven van verstand, strijd lust, wreedheid, laaghartigheden trotsheid. Zelfzucht en heerszucht beheersen hem. De joodse geschiedschrijver Flavius Josephus noemt hem 'dierlijk wreed'. Het volk haat hem en vreest hem tegelijk. Zijn levensloop is een geschiedenis van bloed en tranen, van leed en schande, zichzelf en anderen aangedaan.

Zeker... het was niet alles kommer en kwel onder de regering van Herodes. Economisch heeft hij voor zijn land en volk ook wel **goede** dingen gedaan. Heel belangrijk was, dat hij aan de kust van de Middellandse Zee een haven liet gra-

ven en een stad liet bouwen die hij, ter ere van de keizer, **Caesarea** noemde. Die haven maakte het **Palestina** mogelijk deel te nemen aan het wereldverkeer. **Caesarea** werd zo een centrum van handel en verkeer.

Daarnaast heeft Herodes naam gemaakt als bouwer. Hij liet **verschillende** prachtige bouwwerken uitvoeren. Rome stuurde hem de nodige ingenieurs en ontwerpers. Naast bevrediging van zijn eerbij, waren die bouwactiviteiten ook bedoeld om de Grieken die in zijn gebied woonden, gunstig te stemmen en tegelijk de Joden te vriend te houden.

Met het oog op de Grieken liet hij tempels bouwen ter ere van de keizer. Ook verrezen er theaters en amphitheaters, waarin populaire spelen werden gehouden. De gunst van de Joden dacht hij te winnen door de tempel in Jeruzalem te herstellen. Kosten noch moeite werden gespaard om de tempel tot een sieraad te maken, door het aanbrennen van goud en veel marmer, **zuilengalerijen** enz.

In Marcus 13 vers 1 lezen we, dat de discipelen van Jezus wijzen op die pracht als ze zeggen: 'Meester, zie hoedanige stenen en hoedanige gebouwen'. En een joods spreekwoord luidt: 'Wie de bouw van Herodes niet gezien heeft, heeft nooit iets schoons gezien'. De tempel kwam klaar in het jaar 64 na Christus, maar werd in het jaar 70, dus 6 jaar later, weer verwoest.

Omdat Herodes in de ogen van Grieken en Romeinen graag voor beschaafd wilde doorgaan, omringde hij zich met veel geleerde **mannen**, waaronder Nicolaus van

Damascus de meest bekende was.

Ze adviseerden Herodes en vervulden soms belangrijke functies, zeer tot ongenoegen van de Joden.

Hij nam de Joden al evenzeer tegen zich in, door zijn beleid inzake de benoeming van de Hogepriester. In plaats van deze te benoemen voor het leven, zoals de wet aangaf, liet hij het aanstellen en afzetten van de Hogepriester geheel willekeurig afhangen van zijn politieke belangen.

Ook het bouwen, tot in Jeruzalem toe, van hippodromen en **amphitheaters** wekte bij de Joden weerzin op.

Omdat Herodes streefde naar goede verhoudingen met de Romeinen, maar ook de Joden wilde ontzien, was zijn beleid tweeslachtig. Hoewel hij zich nooit openlijk tegen het joodse geloof heeft gekeerd, stond hij innerlijk dichter bij de Grieken. Dat bleek uit zijn omzichtig streven om van Judea een hellenistische staat te maken.

Helaas hebben de vele wandaden van Herodes het goede dat hij tot stand bracht, geheel overschaduwd. Aan zijn moordzucht vielen niet alleen zijn eigen kinderen, maar ook zijn vrouw Marianne, zijn zwager, zijn schoonmoeder en nog vele andere familieleden ten offer.

Intriges van familieleden, jaloersheid van Herodes, vrees zijn troon te verliezen... het resulteerde alles in allerlei bloedige taferelen. Van Augustus zijn de beroemde woorden: 'Je kunt beter Herodes' varken zijn dan zijn zoon'. Met hulp van Herodes' vrouw Marianne en prinses Cleopatra van Egypte, weet zijn schoonmoeder Alexandra te bereiken, dat haar 17-jarige zoon Aristobulus, Hogepriester wordt.

Als deze jongeman populair wordt bij het volk, en op het Loofhuttenfeest wordt toegejuicht, neemt Herodes het besluit Aristobulus uit de weg te ruimen. De geheime staatspolitie krijgt het bevel: 'Aristobulus liquideren'. In het buitenbad van een paleis in Jericho verdronk men hem. Toen Herodes droefheid om het gebeurde voorwendde, speelde hij toneel.

Om de vriendschap van keizer Augustus te verwerven, liet hij de 80-jarige Hyrkanus, de vader van Alexandra, van kant maken. Met hem verdween tevens de laatste Hasmoneër.

Op aandringen van zijn zuster Salome en na een onduidelijke aan-Macht wegens ontrouw, liet hij zijn eigen vrouw Marianne ombrengen, de enige van zijn 10 vrouwen van wie hij echt hield. Het verdriet om haar dood verteerde hem en bracht

hem aan het randje van de waanzin. Ook haar moeder Alexandra werd vermoord. Ze zou gedurende een ziekte van Herodes een staatsgreep hebben willen plegen.

Zijn vele zonen van vele vrouwen streden allen verbeten om de troon. Ze intrigeerden en lasterden tegen elkaar. Ze dongen allen naar de gunst van vader, om straks zijn troonopvolger te worden. De eindeloze familietwisten liepen uit op de dood van twee zoons van Herodes: Alexander en Aristobulus, kinderen van Marianne (7 v. Chr. in **Sa-maria** gedood).

En in het jaar 4 voor Christus, werden ook Antipater, zoon van Herodes, en de Arabische Doris en stiefbroeder van Alexander en Aristobulus, gedood.

Herodes was toen al hoogbejaard en ongeneeslijk ziek. Evenals later een kleinzoon van hem, werd hij levend van de wormen gegeten. On-

der onduildbare pijnen stierf Herodes in Jericho een afschuwelijke dood, gekweld door de herinnering aan familieleden die hij had laten ombrengen.

VOORLICHTINGSAVOND

Op 20 januari leer je de EH pas echt kennen!

Op vrijdag 20 januari houdt de Evangelische Hogeschool een voorlichtingsavond. Om 19.30 uur start ons programma waarin we je alles vertellen over ons EH-Basisjaar en onze opleiding Journalistiek en Voorlichting. Je kunt er terecht met al je vragen over lessen, mogelijkheden, studiefinanciering etc. Natuurlijk zijn er ook docenten en studenten aanwezig. Kortom: de kans om onze opleidingen te leren kennen. Daarom: graag tot ziens.

Wil je vooraf meer weten
of kan je niet komen?
Vraag dan de studiegids
aan!

evangelische
hogeschool

Principiële kwaliteit

Stuur mij de studiegids.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____

Woonplaats: _____

Bon opsturen naar:
EH, Postbus 957, 3800 AZ Amersfoort

REF

Extra nummers van De Reformatie..

...kunt u bestellen door
overmaking van de kosten
op postrekening 40 60 40
t.n.v. De Reformatie-Goes,
onder vermelding van
jaargang en nummer.

Dit zijn de kosten
(incl. porto):

1 ex.:	f 3,35
2 ex.:	f 6,00
3 ex.:	f 8,65
4 ex.:	f 10,60
5 ex.:	f 12,55

Na ontvangst van het
bedrag wordt uw
bestelling per omgaande
uitgevoerd.